

УДК 378.095

НАТАЛІЯ БХІНДЕР

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

**БРИТАНСЬКИЙ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ
ПРИКОРДОННИКІВ У РЕСПУБЛІЦІ ІНДІЯ**

У статті детально проаналізовано британський вплив на становлення професійної підготовки прикордонників в Республіці Індія. Описано особливості розробки спеціальних курсів для прикордонників та вивчено методи та форми навчання, які використовувалися для підвищення ефективності діяльності персоналу Пенджабських прикордонних військ. Доведено, що низка елементів, описаних у статті, мають суттєве значення для розвитку сучасної системи професійної підготовки прикордонників, а деякі принципи та методи залишаються актуальними і у наш час.

Ключові слова: професійна підготовка, прикордонники, Пенджабські прикордонні війська, тренувальний табір, навчання в реальних умовах, війна в прикордонних районах, інтегрований підхід

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Проблема охорони державних кордонів на сьогодні є надзвичайно актуальною, що, в свою чергу, ставить нові завдання для системи професійної підготовки прикордонників. Дослідження особливостей підготовки прикордонників в зарубіжних країнах, зокрема в тих, що розвиваються, дає нам право стверджувати, що виявлено багато схожостей між викликами прикордонної безпеці в Республіці Індія та Україні. Усі ці факти переконують нас, що існує необхідність порівняти системи професійної підготовки прикордонників в обох країнах. Варто зазначити, що сучасна система управління кордонами Республіки Індії та підготовка персоналу прикордонних відомств – це результат геополітичної ситуації, в якій знаходиться Республіка Індія, наслідок багаторічних зусиль керівництва країни та військового командування, а також приклад поєднання культурних традицій, багатовікового досвіду підготовки військових та сучасних технологій. Окремим фактором можна виділити британський вплив на становлення професійної підготовки індійських прикордонників, завдяки якому Республіка Індія на час здобуття своєї незалежності отримала професійні військові формування та правоохоронні органи. Деякі елементи професійної підготовки прикордонників, які використовувалися в Британській Індії, є актуальними і до сьогодні, особливо ті, що стосуються підготовки прикордонників в особливих умовах.

Аналіз останніх джерел та публікацій з проблеми. Особливості професійної підготовки військових, у тому числі прикордонників, вивчали С. Бангаш, Дж. Сінгх, Т. Хіткоут, Дж. Кеннеді, Г. Хадсон, Ф. Морган, Т. Масон, С. Менезес, Т. Моремон, С. Розен, Р. Шіфф, С. Шахід, А. Сандху, Г. Страчан, А. Свінсон, Т. Вільямс та ін. Крім того, багато аспектів описано в офіційних документах Генерального Штабу Британської Індійської армії, посібниках та програмах, що стосуються підготовки військових, а також в мемуарах безпосередніх учасників тих подій. Виділення невирішених її частин. Проте, незважаючи на значну кількість робіт, присвячених цій проблемі, ми можемо стверджувати, що проведено недостатньо досліджень щодо британського впливу на становлення професійної підготовки прикордонників в Республіці Індія, а також спостерігається ігнорування українськими вченими наукової проблеми вивчення досвіду Республіки Індія та його творчого впровадження в Україні в процесі підготовки майбутніх прикордонників.

Мета статті – вивчити британський вплив на професійну підготовку прикордонників у Республіці Індія, а також проаналізувати особливості навчання прикордонників в особливих умовах, які є актуальними і у наш час.

Виклад основного матеріалу. В Британській імперії армія відіграла велике значення, і тому на території Британської Індії була створена Британська Індійська армія (БІА). Командував БІА Головнокомандувач в Індії, який знаходився у підпорядкуванні в Генерал-губернатора Індії. Офіцерські посади середньої та вищої ланки займали британці. Рядовий склад та офіцерів нижчої ланки (під час Першої світової війни ці обмеження скасували) наймали з місцевого населення [19, с. 24]. Основною особливістю БІА був поділ армії не лише за географічним принципом, але й за національним та релігійним.

Так, у БіА були підрозділи індістів, сикхів, християн та мусульман. С. Шахід зазначає, що постійні тренування, дисципліна і професіоналізм були основними вимогами, які висували до індійських солдат. Регулярні інтенсивні тренування формували дисциплінованість та готовність до виконання службових завдань, а своєрідне від'єднання військових від індійського суспільства, яке складалося з різних культурних та релігійних груп, в окрему групу перетворило індійських солдат на професіональні, об'єднані та автономні збройні сили [17].

Зважаючи на специфіку служби, у 1801 р. було засновано Королівський військовий коледж в Сандхерсті, де готували персонал для БіА. Окрім фізичних тренувань та спеціальних військових курсів курсанти вивчали культуру та історію Індії, а також місцеві мови, адже офіцер повинен був знати мову своїх солдат [5, с. 234], що на нашу думку сприяло спільній службі та згуртованості. Крім того, такі знання допомагали британцям зрозуміти менталітет місцевого населення та створити гідні умови служби для індіців.

В Британській Індії охорона кордонів було одним із головних завдань. Після 1849 року, коли Британія анексувала Пенджаб, імперія вперше зіткнулася з племенами на північному заході. До цього їх стримували війська сикхів, але після перемоги над Кхалсою (сикхською армією) племена постійно здійснювали набіги всередину країни [10]. Тому важливо було ефективно організувати охорону кордонів, що, в першу чергу, передбачало створити спеціальні військові підрозділи для забезпечення безпеки на цій території.

Не дивлячись на те, що офіційно Афганістан, де проходив кордон, належав Британській імперії, місцеве населення – пуштуни – вели самостійний спосіб життя. Для охорони північно-західного кордону та для забезпечення правопорядку на територіях, де жили племена, у 1849 р. були створені Пенджабські прикордонні війська (ПВВ) [9]. ППВ склалися з кавалерії (5 полків), піхоти (6 полків) та однієї гірської бригади. Зважаючи на специфіку регіону, британців було дуже мало серед прикордонників. Здебільшого це були сикхи та гуркхи, а також гірська бригада, сформована в Бомбеї (тепер – місто Мумбай) [20, с. 45]. Уже через кілька років ПВВ стали унікальним високопрофесійним підрозділом у складі БіА, здебільшого через те, що, на відміну від інших військових підрозділів, прикордонники постійно брали участь в різних воєнних операціях, що підвищувало їхній професіоналізм.

Умови ведення війни значно відрізнялися від європейських та інших колоніальних кампаній через гористу та пустельну територію, а також через те, що ворогом була не регулярна армія, а неорганізовані озброєні загани. Крім того, британським офіцерам потрібно було багато вантажів, техніки, важкої зброї, вони не знали території, у військах не була розвинута розвідка. Воювати заважали клімат, тропічні хвороби, нестача води та їжі. Спочатку британці застосовували традиційну систему ведення війни в Індії, базуючись на власному досвіді війни в горах. Вони використовували легку піхоту, невеликі бої, розвивали навички влучної стрільби та наступальної війни. З іншого боку воїни племен вміли воювати краще в рідних горах – вони були мобільні, вміли влучно стріляти і вели партизанську війну проти британців. Тому поступово для ППВ почала розроблятися окрема тактика, а солдати повинні були проходити специфічну програму тренувань.

Окрім теоретичної підготовки, на випускників військових академій чекали тренування в реальних умовах. Новачки повинні були тренуватися в горах у розташуваннях регулярних військ від трьох місяців до одного року, щоб підготуватися до справжньої війни в гірських умовах північно-західного кордону. Таку ж підготовку проходили і військовослужбовці з місцевого населення [19, с. 139]. На нашу думку, це було єдиним правильним рішенням на той час, адже неможливо було створити модель прикордонного конфлікту для військових, які не уявляли ні територію, ні обстановку. Крім того, навчання в таких умовах було інтенсивним, а отже і найкоротшим.

Солдатів та офіцерів навчали використовувати всі види стрілецької зброї та влучно стріляти. Вважалося, що в таких небезпечних умовах життя кожного військовослужбовця залежить від його власних вмінь. Прикордонників навчали діяти самостійно, швидко оцінювати ситуацію, використовувати місцевий гірський ландшафт для прикриття вогневої позиції. Солдат навчали швидко рухатися по слизьким та погано закріпленним камінцях, пробиратися через низьку рослинність височин, тощо.

Велика увага приділялася індивідуальній підготовці. До кожного солдата був прикріплений інструктор. Після базової індивідуальної підготовки, знайомства з місцевістю тощо курсантів відправляли на два тижні в спеціальний гірський табір для подальших тренувань. Велике значення під час таких тренувань приділялося безпечній організації перевезення вантажів, використанню транспортних засобів, а також розгортання польового госпіталю та евакуації поранених [20, с. 78].

Особливого значення приділяли фізичній підготовці, яка, на думку Т. Масона, була основою підвищення рівня підготовки військових. Найбільш популярними були футбол, хокей на траві та крикет

[8]. Також військові займалися єдиноборствами. Т. Масон зазначає, що боксом займалися британські офіцери, а індійські – боротьбою [8]. Крім того, в кінці XIX ст. індійці розвинули своє бойове мистецтво – «гатка», що є практикою користування мечем. Вправи для опанування гатки виконувалися з палицею і стали основою для формування рухів, які необхідні для володіння різними видами зброї, координації рухів, тощо [6].

Після Тірахської кампанії 1897-1898 рр., коли війська зазнали великих втрат, командування зосередило значні зусилля на підготовці прикордонників. Військові дії в горах вважалися прерогативою Британської Індійської армії і тому були створені постійні тренувальні табори в горах. Під час тренувань у гірському таборі проводили навчальні бої між кількома полками, під час яких відпрацьовували атаки, оборону та відхід з позицій на вершинах. За звичай однією із сторін були підрозділи, які уже брали участь в справжній бойових зіткненнях на кордоні. Головним завданням таких навчальних боїв було досягти узгодженості в діях усього підрозділу.

Часто британські урядовці наполягали, що військових потрібно готувати виключно в горах. Частково військове командування намагалося дотримуватися цієї форми підготовки. Крім того, перед кожною військовою операцією військовослужбовцям повідомляли особливості тактики, яка буде застосовуватися, а серед офіцерів поширювали так званий «меморандум операції» – офіційний документ, де вказувалося, які тактичні вміння та навички необхідно відпрацювати з солдатами заздалегідь [2]. Від таких попередніх тренувань залежала ефективність операції.

Також була запропонована програма прогресивного навчання, що полягала у переході від індивідуального до тренування у малих групах чи ротах. Для цього були організовані малі табори, де активно залучали місцеве населення для ролі ворожих загонів, які були обізнані з тактикою племен та добре орієнтувалися на місцевості. Обов'язковими навчальними курсами в таких школах були «Бойові стрільби», «Розташування сторожових застав», «Будівництво та утримання вишок часового» [20, с. 79]. У 1898 році офіційно започаткували курс підготовки до війни в прикордонних районах. Згодом за матеріалами курсу був опублікований «Збірник військових вправ», куди також додали особливості ведення війни в гірській місцевості [2].

Того ж 1898 року Головнокомандувач в Індії затверджує офіційну Програму підготовки прикордонників, у якій було сказано, що солдати повинні тренуватися кожного дня, а за їхню підготовку відповідають командири. Велике значення приділялося підготовці розвідників-снайперів, які, маскуючись, могли б прикривати солдат. Щоб забезпечити офіцерів інформацією щодо тактики війни в прикордонних районах видано «Польовий устав для прикордонників», який публікували у вигляді кишенькової книжки. Устав стосувався організації прикордонних військ, керівництва та тренувань особового складу [2].

В 1916 р. в Абботтабаді була відкрита Школа для підготовки до війни в гірській місцевості, завданням якої було забезпечити підготовку військових до виконання службових обов'язків в горах та височинах, а також перед науково-педагогічним персоналом стояло завдання окреслити загальну доктрину ведення війни в гірських районах для всієї армії Індії [20, с. 82].

А. Свінсон зазначає, що в Школі викладали курс «Транскордонна війна», який на меті мав підготувати офіцерів усієї БІА до війни в горах та навчити їх правильно інструктувати солдат у складних умовах. Під час курсу використовували такі новаторські методичні прийоми: комбіновані лекції, практичні заняття, вправа «пісочниця». Крім того, до Школи була прикріплена піхотна рота, кавалерійська ескадрилья, кулеметний загін та батарея гірської артилерії, які допомагали інструкторам демонструвати засади ведення бою в горах. Слухачів навчали розставляти застави, влаштовувати засідки та організувати інші малі тактичні дії. Особливу увагу приділяли попередженню засади, розгортанню сторожових застав, проведенню нічних операцій. Практична система Школи виявилася успішною і стала основою для навчання прикордонних підрозділів в багатьох країнах світу [20, с. 156].

Досвід Першої світової війни значно вплинув на підготовку особового складу ППВ. Так, прикордонники почали виконувати функцію охорони конвоїв, які рухалися в прикордонних районах, а також військові під час тренувань самі повинні були відпрацьовувати напади на конвої ворога. Ці навички вдосконалювали в реальних умовах, використовуючи ігрові форми навчання. З 1920 р. було запроваджено дисципліну «Особливості ведення війни в гірських районах», яку починають викладати в усіх військових навчальних закладах Британської імперії. З курсу був підготовлений навчальний посібник, який включав історію прикордонних війн, а для курсантів розроблені спеціальні завдання [19, с. 148].

Цікавим є факт, що кожен старший офіцер повинен був вести власні записи у процесі підготовки, вказувати на недоліки та пропонувати варіанти вдосконалення системи професійної підготовки. Періодично записи опрацьовувалися в Генеральному штабі БІА. У цей час з'являються кілька неофіційних

підручників та мемуарів-роздумів офіцерів, які служили на північно-західному кордоні; ці книги частково використовували під час підготовки військовослужбовців ПБВ [11].

В 1925 р. були опубліковані «Настанови щодо операцій на північному заході Індії», де були враховані всі зміни, які відбулися під час Першої світової війни. Настави були розіслані в усі підрозділи БіА. На сторінках цього видання було описано досвід прикордонних операцій ПБВ, оновлено доктрину системи професійної підготовки, проаналізовано зміни тактики племен, а також подано інструкції до техніки, яка використовувалася для охорони кордону [17]. На нашу думку, розробка такого документу була важливим кроком вперед у сфері професійної підготовки прикордонників не лише Британської Індії, а й всієї Британської імперії. Зокрема його використовували в Австралії та Західній Африці.

Крім того, у Наставі 1925 р. було описано тактику війни в горах та ведення транскордонної війни, захист військ на марші та під час розташування, організація та захист ліній зв'язку, використання всіх видів зброї, відступ в високогірних районах, розташування часових. Особлива увага приділялася розвитку індивідуальних навичок – самозабезпечення, пильності, ініціативності, витривалість. Солдатам рекомендовано було читати історію військових кампаній, вивчати помилки, щоб попередити їх в майбутньому. Основну увагу звертали на підступність племен, адже британці звикли воювати у «відкритій» війні [17].

З початку 1920-х рр. вздовж кордону будують цілу систему опорних прикордонних пунктів, які були з'єднані дорогами. Опорні пункти виконували роль і логістичних центрів, і сторожових застав, і тренувальних центрів. Кожен військовослужбовець повинен був прослужити в такому пункті приблизно два роки. Після цього, за словами Г. Хадсона, він міг сам стати інструктором та навчати інших [4]. У час між бойовими зіткненнями солдати будували дороги, вивчали територію, малювали карти, вчилися використовувати нову техніку.

У 1931 р. був створений Комітет з питань контролю на племенами та оборони північно-західного кордону, який детально мав вивчити ефективність виконання ПБВ та іншими підрозділами БіА своїх обов'язків та розробити свої рекомендації. Того ж року було прийнято рішення, що для необхідно облегшити озброєння, техніку та форму одягу ПБВ [13]. Серед рекомендацій, які стосуються професійної діяльності солдат можна виділити такі: використання легких танків, тягачів, малих кулеметів, використання літньої легкої форми одягу та сандалів. Крім того, Комітет пропонував організувати регулярні навчання щодо використання нових видів озброєння та техніки.

У нових умовах підвищуються вимоги до молодших офіцерів та сержантів. Так, у 1932 р. був опублікований підручник для молодших офіцерів, метою якого було сформувати командирські якості молодого командира та пояснити особливості командування солдатами з місцевого населення. З 1935 р. Генеральним штабом БіА було рекомендовано активно почати застосування літаків для охорони кордону, як для логістичних цілей так і для проведення воєнних операцій. В таких умовах почався новий період транскордонної війни – колективний підхід, який в подальшому отримав розвиток і почав називатися інтегрованим. Так, у 1935 р. був затверджений Меморандум про колективні тренування. У таких тренуваннях всі роди військ брали участь і відпрацьовували наступні техніки: нічні операції, використання танків, броньованих автомобілів, евакуація поранених, захист ліній зв'язку, прикриття літаками, тощо. У 1936 р. в нових «Настановах щодо ведення війни на північно-західному кордоні Індії» було вказано, що важливою умовою є «збалансоване використання всіх озброєнь та служб в прикордонній війні» [1]. В 1939 р. були опубліковані нові настанови «Ведення війни в прикордонних районах: використання сухопутних та військово-повітряних військ» [17]. Варто зауважити, що сьогодні як в Індії, так і в Україні широко використовується інтегроване управління кордонами. Більше того, інтегроване управління кордонами – це концепція, яку ЄС прийняв як сучасну моделі для узгодженої та скоординованої системи прикордонної безпеки. За таких умов інтегровані та спільні форми навчання набувають нового значення.

Доречно зазначити, що в цей час поступово змінюється офіцерський корпус ПБВ. Цей процес, який почався у 1920-х рр., отримав назву «індіанізація». Проте індійці, які успішно виконували функції офіцерів молодшої та середньої ланки, не могли продовжувати навчання через низку причин, у тому числі через високі вимоги, які висувалися до офіцерів в Британії, і частково через низький рівень володіння англійської мови, недостатній для навчання у вищому навчальному закладі. Так, у Королівському військовому училищі в Вулджі у 1929 р. було запропоновано дев'ять місць для індійських військовослужбовців, але лише троє абітурієнтів змогли здати успішно екзамен з 28 [15]. Тому в 1932 р. було відкрито перший вищий військовий навчальний заклад в Індії – Індійську військову академію в місті Дехрадун, де уже в 1935 р. відбувся перший випуск індійських офіцерів [17].

Але з початком Другої світової війни було окреслено інші пріоритети для ПБВ, й індійських прикордонників, які були одними з найбільш підготовлених військовослужбовців, використовували в

багатьох операціях закордоном. На сьогодні і Республіці Індія є п'ять різних прикордонних відомств та одна спеціальна служба, персонал яких проходить спеціальну підготовку в різних військових навчальних закладах та тренувальних центрах.

Висновки. Таким чином, до середини 1930-х рр. у Британській Імперії була чітка та високоефективна система охорони кордону. Так, була розроблена тактика транскордонної війни та війни в гірських умовах, сформована система професійної підготовки прикордонників, були створені спеціальні навчальні заклади для підготовки офіцерів прикордонних військ, де діяли наукові комітети з питань підготовки прикордонників. Крім того, публікувалися наукові праці та проводилися наукові конференції для вивчення проблем та підвищення ефективності діяльності ПВВ. Варто зауважити, що певні особливості професійної підготовки військовослужбовців ПВВ актуальні й у наш час. Серед таких особливостей можемо назвати наступні: виділення підготовки прикордонників з системи підготовки військовослужбовців; початкова індивідуальна підготовка; тренування в реальних умовах; розробка нових програм підготовки прикордонників з урахуванням сучасних вимог, адаптація існуючих уставів та рекомендацій; акцент на підготовці молодших офіцерів та сержантів; інтегрований підхід до навчання та спільні тренування різних родів військ; використання ігрових методів навчання; комплексні справи; формування військового колективу, незважаючи на культурну, національну, релігійну приналежність, тощо, аполітичність військових; організація самостійної роботи солдат.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому планується дослідити особливості сучасної системи професійної підготовки прикордонників у Республіці Індія та порівняти її з системою підготовки прикордонників в Україні.

Список використаних джерел

1. ANQ India Training Memorandum: Collective Training period 1935 – 1936. – Delhi, 1936. - No 12. – P. 2 – 8.
2. Bangash S. Tribal Belt and the Defence of British India: A Critical Appraisal of British Strategy in the North-West Frontier during the First World War // Journal of the Pakistan Historical Society. – 2015. – Issue 2. – Vol. 63. – Режим доступу: http://www.asc-centralasia.edu.pk/Issue_74/04_salman.html
3. Heathcote T. A. The Indian Army: The Garrison of British Imperial India, 1822-1922. - New York: Hippocrene Books, 1974. – P.27-29.
4. Hudson H. B. Those Blue Remembered Hills (Unpublished Memoir, 1980). – P.70.
5. Kennedy G. et al. Military education: Past, Present, and Future / G. Kennedy and K. Neilson. – Westport, London: Praeger, 2002. – 256 p.
6. Kurochkin A. et al. Indian and Persian Swordsmanship: A Comparative Analysis / A. Kurochkin, M. M. Khorasani // Revista de Artes Marciales Asiáticas. – 2015. – Vol. 10(1). – P. 4267. DOI: 10.18002/rama.v10i1.1499
7. MacMunn G. F. The Armies of India. - London: Adam & Charles Black, 1911. – P. 220.
8. Mason T. Sport and the Military: the British Armed Forces 1880 – 1960. – Cambridge University Press, 2010. – 298 p.
9. Menezes S. L. Fidelity and Honour: the Indian Army from the seventeenth to the twenty-first century. – Delhi: Oxford University Press, 1999. - 678 p.
10. Moreman T. The Army in India and the Development of Frontier Warfare, 1849-1947. – Palgrave Macmillan, 1998. - 258 p.
11. Morgan F. Peace and War: A Soldier's Life. – London, 1961. – P. 90-100.
12. Naravane I. Impact of the Sepoy Mutiny on Indian Polity and Society // <http://www.claws.in/1420/impact-of-the-sepoy-mutiny-on-indian-polity-and-society-isha-naravane.html>
13. Report of the Tribal Control and Defence Committee. – Delhi, 1931. – P. 38 – 90.
14. Rosen S. P. Societies and Military Power: India and its Armies. - Ithaca: Cornell University Press, 1996. – 477 p.
15. Sandhu A. M. The Royal Indian Army, Evolution and Organization: an Appraisal // Margalla Papers. – 2011. – No. 3. – Режим доступу: http://www.ndu.edu.pk/issra/issra_pub/articles/margalla-paper/Margalla-Papers-2011/03-The-Royal-Indian-Army.pdf

16. Schiff R. L. From Military Professionalism to Coup d'Etat: Concordance Theory in India and Pakistan // *Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos* / Ed. by G. Caforio. – Bingley: Emerald Group Publishing Limited, 2009. – P.363 – 400.
17. Shaheed S. H. «Punjabisation» in the British Indian army 1857-1947 and the advent of military rule in Pakistan // *Edinburgh Papers in South Asian Studies*. – Edinburgh: Centre for South Asian Studies, School of Social & Political Science, University of Edinburgh. – 2004. – No 24. – P. 1-34. – Режим доступу: http://www.csas.ed.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0011/48674/WP24_Shaheed_Hussain.pdf
18. Singh J. Indian Air Power // *Global Air Power* / Ed. by J. A. Olsen. – Dulles: Potomac Books Inc., 2011. – P. 219 – 358.
19. Strachan H. *Big Wars and Small Wars: The British Army and the Lessons of War in the 20th century*. - Abingdon: Routledge, 2004. – 200 p.
20. Swinson A. *North West Frontier People and Events 1839-1947*. - London: Hutchinson and Co Ltd., 1967. – 354 p.
21. Williams M. S. *The British colonial experience in Waziristan and its applicability to current operations*. - Pickle Partners Publishing, 2015. – 80 p.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2017 р.

BHINDER N.

National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, Khmelnytskyi

BRITISH IMPACT UPON PROFESSIONAL TRAINING OF BORDER GUARDS IN THE REPUBLIC OF INDIA

The article is devoted to the analysis of British impact upon the system of professional training of border guards in the Republic of India. The aim of the article is to investigate the British role in the system of training of border guards in the Republic of India and to point out the efficiency of some methods and forms for modern system of training. The article proves that there are a wide range of similar threats for border security systems in the Republic of India and Ukraine and therefore the author persuades that it is necessary to compare the systems of training of servicemen of border agencies of the Republic of India and the State Border Guard Service of Ukraine and to outline recommendations for creative implementations of some principles and approaches.

On the basis of analysis of literature the author admits that the necessity to select the training of border guards within the system of military training due to specific functions of border guards was done in the British Indian Army and special forces were established. Also the article proves that the training was divided into three phases: basic individual training, progressive or group training and integrated training. The border guards were supposed to obtain the following skills: marksmanship, vigilance, mountain warfare, hill warfare, piqueting, map reading, intelligence, scouting, technical competence, physical endurance, etc. To train border guards there were established permanent training camps along the North-West frontier, some mountain warfare schools, and later higher educational establishments where special disciplines on border warfare were taught. The article describes the methods and forms of training of border guards. They are the following: training in real conditions, war games, project method, practical exercises, combined lectures, conferences, «sandbox» exercise, and illustrative methods. The author emphasizes that a range of official documents concerning training of border guards were issued: Operation Memorandums, Field Manual for border guards, Guidelines for border warfare, etc.

Key words: *professional training, border guards, Punjab frontier forces, training camp, training in real conditions, border warfare, integrated approach.*